

VAISIŲ IR SĖKLŲ PLATINIMAS

Augalai pasižymi dideliu vaisingumu. Dilgėlė gali kasmet išauginti apie 100 tūkstančių, beržas – iki 2 milijonų, o tuopa – net ir 28 milijonų sėklų. Sėklų gausumas ir jų platinimo įvairovė padeda augalo palikuoniams išlikti, užimti naujas vietas. Sėkloms ir vaisiams plisti padeda vėjas, vanduo, ugnis, gyvūnai ir žmogus.

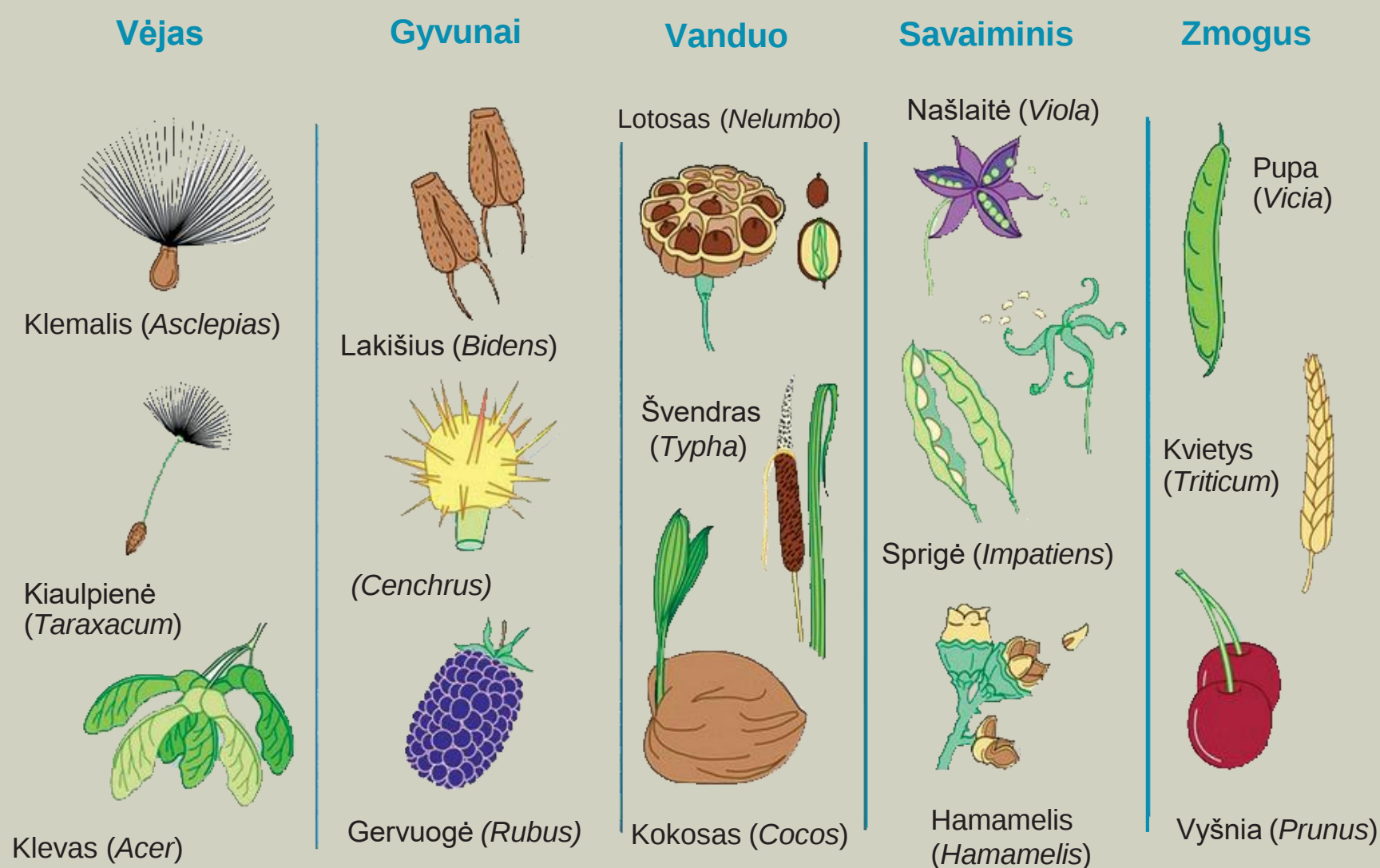
Kaip sėklos keliauja

VAISIŲ PLATINIMAS

Vaisių ir sėklų plitimo (sklaidos) procesas vadinamas **diseminacija**.

Ji vyksta dalyvaujant įvairiems **abiotiniams** ir **biotiniams** veiksniams.

Vėjas išnešioja labai smulkias sėklas (kriaušlapės).

- Daugelis sėklų ir vaisių turi **skristukus**, kurie palengvina plitimą (drebulės, gluosnio sėklos, rykštenės vaisiai).
- Kitų augalų sėklos (eglės, pušies) bei vaisiai (klevo, uosio) su **sparneliais**.
- Sparnuotas dvisėklis klevo vaisius gali būti nuneštas net iki 10 km nuo motininio augalo.
- Gegužraibių sėklos yra mažos ir lengvos, vėjas jas išnešioja ir be specialių priedėlių. **Toks sėklų ir vaisių platinimas vadinamas anemochorija.**

Pakrančių, pelkių ir vandeniniai augalai plinta padedant **vandeniui**.

- Tokių augalų sėklos ir vaisiai yra su **oro pūslelėmis** ar kitokiais įtaisais, todėl lengvi, neskęsta (viksvų, juodalksnio).
- Kai kurių vandens augalų vaisiai ar sėklos turi **oro kameras** – **aerenchimą**, kurios padeda joms išsilaikyti vandens paviršiuje.
- Kokoso palmės vaisiai vandenyno srovių gali būti nuplukdyti toli ir taip išplatinti. **Vaisių ir sėklų platinimas vandeniu vadinamas hidrochorija.**

Juodalksnio žirginiai

Co-funded by
the European Union

LINNEO project has been funded with the support of the European Commission. The responsibility for the content of this publication is borne solely by the publisher; the Commission is not liable for any further use of the information contained therein.

pPlatform for INnovation in Natural science onlineE education

Labai įvairiai augalai prisitaikę plisti padedant gyvūnams – tai **zoochorijos reiškiny**s.

Smulkias sėklas ir vaisius gyvūnai išnešioja su žemėmis savo kojomis. Augalų vaisiai neretai turi kibius šerelius, išaugas, kuriais įsikabina į gyvūną arba žmonių drabužius (varnalėša). Štai *Ibicella lutea* dar vadinamos velnio nagais ankštys turi „ragus“, kuriais prisikabina prie stambaus gyvūno, kad išnešiotų sėklas.

Ibicella lutea ankštys su „ragais“ (užauginta VU BS Vingio skyriuje)

Kai kurių augalų vaisiai, kuriuos platina paukščiai, būna lipnūs (amalo). Sultingus vaisius gyvūnai suėda arba paukščiai sulesia, tačiau sėklos nesuvirškinamos, išlieka daigios ir išplatina. Be to, dalis gyvūnų kaupia vaisių atsargas (kėkštas, voverė) ir taip juos išsėja.

Amalo šakelė su vaisiais

Mirmekochorija – vaisių ir sėklų platinimas per skruzdėles. **Sėklagūbris** – nedidelė sėklos išauga, kurioje gausu maisto medžiagų. Skruzdės išnešioja sėklas, turinčias sultingus sėklagūbrius (našlaitės, rūtenio, ugniažolės, kriaušlapės, pipirlapės). Maistingi sėklagūbriai traukia skruzdėles. Jos sėklas neša į skruzdėlyną savo lervoms maitinti. Panaudojusios sėklagūbrį, augalų sėklas skruzdėlės išmeta į skruzdėlyną atliekyną, kuriame žemė patręšta skruzdžių išmatomis ir skruzdžių lavonėliais. Dalį sėklų skruzdėlės pameta pakeliui. Viena didesnė skruzdėlių kolonija per sezoną surenka apie 10 tūkstančių augalų sėklų. **Skruzdėlės** – vieninteliai vabzdžiai, dideliais kiekiais pasėjantys augalų sėklas.

Žmogaus vaisių ir sėklų platinimas vadinamas antropochorija. Tai gali būti daroma išnešiojant nesąmoningai, bet gali platinti ir sąmoningai. Miškininkai renka įvairius vaisius bei sėklas būsimiems miškams ir kitiems želdiniams išauginti. Vėlyvaisiais viduramžiais buvo pradėti sodinti ąžuolai dėl gilių kiaulėms šerti, vėliau lapuočiai medžiai – kurui, spygliuočiai – statyboms ir baldams.

Patys augalai taip pat turi priemonių sėkloms išbarstyti. Pavyzdžiui, paliesti kiškiakopūščio, sprigės subrendę vaisiai dėl audinių įtampos staigiai plyšta ir taip išsvaido sėklas. Tryškenio vaisiai, atsiskirdami nuo vaisiakočio, išpurškia sėklas su gleivėtu skysčiu. **Toks reiškiny**s vadinamas **autochorija**.